

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadne trisopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravnništvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Glasi slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Predelska železnica.

Kakor pomorska kača se vlačijo že dolgo let vprašanje predelske železnice po raznih zastopih; stopilo pa je te dni v čisto novi stadij, kajti po dolgoletnem dvoboju zedinila sta se dva prva tržaška zastopa, trgovska zbornica in mestno starištvstvo v resoluciji, da se poda državnemu zboru in ministerstvu nujna prošnja, naj državni zbor se v tej sesiji sprejme eno ali drugo črto, samo da bo v svoji celi dolgotni popolnoma neodvisna od južne železnice in o pravem času zagotovljena glede na pravico prednosti, katera bo vzrasla drugo leto južni železnici. Bog daj, da ne bi bil prišel prepozno ta klic obupajočega, kajti kot tacega si zamoremo smatrati ono resolucijo pri sedanjem kritičnem položaji; ker žalibog grešilo se je gledé tega za Trst in Gorico prevažnega vprašanja uže od prvega začetka, ker se je vsa reč nepraktično, narobe počela in sodila z raznih stališč ustvarjenih po strankarskih interesih, po predsodkih in po nepoznanji stvari, največ pa je zakrivila v tem obziru trdovratna opozicija nekterih tržaških strank na korist tako zvane loške železnice.

Če pa hočemo biti nepristranski in pravični na vsako stran, ne smemo ravno dolžiti vse krivde dosedanjega neuspeha ali celo popuščanja zaželjeno izpeljave Rudolfove železnice do morja onih dveh za Predel in Loko bojevajočih se strank; še manje pa hočemo verjeti, da ono v vsaki drugi državi nemogoče zavlačanje ima svoj vzrok v obzirih merodajnih krogov do interesov francoske družbe južno železnice; ker predobro vemo, da kder se vnamejo strankarske strasti, postane obrekovanje dopuščeno orožje in v Avstriji smo uže navajeni, da se kliče precej po policiji in po kazenskih sodnijah, če gre za uničenje kacega političnega nasprotnika.

Vkljub mnogim leta 1860. počenši vrata si podajajočim ministerstvom in napakam, vkljub čudnemu postopanju raznih v tej zadevi interesovanih kronovin, bi bilo vendar mogoče končno skleniti zlaljšanje Rudolfove železnice do morja še v tej sesiji drž. zbora, če ne bi zmerom trdile upliva osebe v odsekah in v hši poslancev, da finančno stanje države in nezadostna rentabilneta predelske in arlberske železnice ne dopuščata njih izpeljavo na državne stroške.

To oskosrčno mnenje ne daje ravno spričevala državniske sposobnosti onim v mejah naše države ime-

nitnim možem in če nočemo sumiti, da so pri nas za voditeljstvo sposobni manjši talentje, kakor v drugih civiliziranih državah, moramo se udati mnenju, da oni možje, imajoči edinost in mogočnost države vedno na svojih ustnicah, vse drugače mislijo, kakor govore, in da je vse, kar govore o patriotizmu, le naga fraza.

Kajti vsaka knjiga o narodnem gospodarstvu uči, da nobeno ljudstvo vesoljnega sveta ne more razvijati svojih naravnih pripomocnih virov in da tudi ne more dospeti do kake višje stopinje blagostanja in omike, če se ne udeležuje svetovne kupčije, po kateri se le se zamorejo izdatno in dobro ukoristiti naravni pridelki in proizvodi kmetijstva in obrtnije, da v ta namen so potrebne najboljše komunikacije, najboljše ceste in mnoge železnice in da pri sedanjem stanju civilizacije le bogata država zamore postati tudi močna in mogočna.

Iz ravno rečenega je tudi razviden vzrok, zbog katerega so v zgodovini zmerom prvo mesto zasedale take države, ki so v veliki obširnosti mejile z morjem ter imele dolg morski breg.

Uže mesta starega veka, kakor Tyrus in Kartago so postala imenitna in so gospodovala na vsah tistikrat znanih morjih in to le zaradi njih srečne lege na morji; znano nam je tudi, da so države in mesta, kakor Amalfi, Genova, Pisa, Benetke, hanzentska mesta, Portugalska, Holandska in Angležka le zbog srečnega položaja gledé svojočasne kupčijske poti, ali pa zaradi iznajde kake nove pomorske krajše poti pridobilo si veliko veljavo, katero so pa ravno tako hitro izgubile, kadar je svetovna kupčija nastopila drugo novo pot. Kedo dan danes govori še ob Amalfi-ju in Pizi; po enkrat bogatih in krasnih njih ulicah zdaj trava raste; in kak razloček je mej Genova in Benetkami srednjega veka, ali pa sedanjega časa!

Tisti dan, ko je našel Vasco de Gama novo kupčijsko pot okoli predgorja dobrega upanja, je bil neustavljivo sklenen njih propad, in še celo mogočna Angležka, kakor je ona sama zatrla Nizozemsko in Portugalsko, je zdaj prisiljena po konkurenci družih pomorskih držav, deliti z njimi gospodstvo čez morja in bode morda s časoma morala stopiti v vrsto Nizozemske in družih po njej nazaj potisnenih držav.

Le Avstrija se svojimi dolgimi morskimi bregovi in svojimi bezštevilnimi segurnimi lukami, imajoča vse pogoje živahnega, direktnega prometa na vse kraje in na vse vetrove, le Avstrija zanemarja svoje primorske

dežele in dela železnice — v Gorenji Avstriji in na Pemskem.

Sicer pa leži Pemska na morju, kakor imenitni Shakespeare v svojem proizvodu: „The winters tale“ piše; a če mi onemu velikanu v dramatici tega ne moremo verjeti, je s tem le dokazano, da zamore biti kak človek velik dramaturg in še večji politikar, pa jako majhen geograf.

Mej tem pa ko se upotrebijo brez vsakega o-mahavanja državne garancije za manj važne notrozemske železnice, se nij zgodilo od začetka ustavne dobe do danes za Primorsko prav čisto nič, za nas tukaj na južni meji eksistuje državni žep, samo da ga polnimo, ker znano je, da naša kronovina nij pasivna, ampak aktivna.

Ampak če prosimo in melodujemo mi vsi in če vrh tega naši poslanci še posebno „salameleke“ ministrom in ustavovercem uganjajo in njim na korist postajajo „poustavoverice“; če tedaj še toliko časa na kolenih plazimo vsi skup, da bi državni zbor vrget en par milijonov za zidanje in dovršenje železniške črte, katere veliki del je uže dovršen, in katera ima velikansko svrhu in krasni namen, da zveže po naj kračji poti Indijo in Anglijo, potem srednje morje z severnim morjem kar, je še važnejši in kra, adriansko morje z konštanskim jezerom in z vsobrtnijsko in jako bogato južno Nemčijo in to vse po avstrijski zemlji in s pomočjo avstrijskih luk, — je odgovor kajna vse te naše važne, tehtno podprte prošnje? Non possumus! In na tak način se sklepa na Dunaji jako hladnokrvno Avstrije izključba iz svetovnega trgovstva, ter se obsodi, da mora od strani gledati, kako si druge države milijarde kujejo, na njen račun, ker sama noče upotrebljati svojih lastnih prednosti, kajti zdaj morajo avstrijski politikarji štediti, (hraniti) da vojnemu ministru nolens volens votujejo povišek proračuna za nakup novih montur jako dvomljive koristi in popoluoma dvomljivega okusa. Če nočemo tedaj odrekati nasprotnikom predelske železnice v poslanskih krogih zmožnosti razsojevati trgovsko-politične vprašanja v večem štilu, potem pa jim moramo na vse zobe povedati, da jim res nij toliko mar za blaginjo Avstrije, kakor oni pri vsaki priliki zagotavljajo.

Kajti očividno je, da bode Avstrija vsled pomankanja potrebnih komunikacij z jadranskim morjem in po tem morju naprej z vsem Orientom in z severno in južno-amerikanskimi državami, zmerom bolj odvisna postala gledé svojih notrajnih potreb od Hamburga in vsled

LISTEK.

Nektere opazke ruskega profesorja.

Spisal
prof. J. Baudouin de Courtenay.

(Nadaljevanje.)

XV.

Zdaj hočem priobčiti nekoliko opazek o duhovnih, katere se mi je posrečilo videti na svojih potovanjih.

Duhovni so še dan danes središče in glavni predstavitelji tako rečene slovenske inteligencije na deželi, in v nekterih okolicah celo edini omikanci. Izmej okolic, katere sem imel priložnost obiskati, se najde samo v vipavski dolini, na Notranjskem in v Tominu samem v obilnem številu tudi druga baža tako rečene slovenske inteligencije: to so razni večji posestniki, trgovci, vladni in privatni uradniki itd., z eno besedo vse to, kar spada pod kategorijo „gospod“, akoravno besedi „gospod“ in „omikanec“ ne morete se na uoben način šteti identični, kajti lahko najde se tudi neomikani „gospod“ ali pa omikani „negospod“, omikani kmet. — V družih pa obiskanih okolicah, na Gorenjskem, in na Tominskem sploh (razen samega trga) slovensko inteligencijo predstavljajo (reprezentirajo) le duhovni. Moje

opazke o duhovnih ne morejo imeti nobenega posebnega pomena, ker hočem popisati samo to, kako so mene ti ali po oni duhovni sprejemali in kako se z manoj obnašali.

Nekteri izmej njih so me sprejemali, kakor hlapca, ter so govorili z manoj ošabno in neuljudno, sicer njih število bilo je jako malo. Nekteri pa spet so se držali z manoj preveč ponižno ter so nasprotno onim hoteli skoro hlapčevati meni. Pa vendar precejšna večina duhovnov se je obnašala z manoj popolnoma pristojno in dostojno, kakor se spodobi omikanim ljudem. Toda obnašanje se z manoj je reč skoro čisto osobna in nema nobene posebne važnosti. Veliko važnejše je to, kako so me gospodje zastopili in kako so mi pomagali v mojem opravilu.

Kakor veliko druge gospode, tako so tudi nekteri duhovni mislili, da me morajo postreči z jedmi in s pijačami, ter da mi bo zadostovalo to, kedar bom sit. Marsikteri njimkolikor se mi zdi, celo verjel, da jaz odkritosrčno nočem, da mi sploh nij toliko mar za jedi in pijače, kolikor oni. Nij mi spoznal krajni dialekt in druge v zvezi s tem. Najajoče se stvari. Nekteri pa, če so tudi verjeli in zastopili namen mojega potovanja, nijso mi bili vendar v stanu nič pomagati, ker nijso znali, kamo bi me peljali in s kakim možem al pa ženo bi me spravili v kup, da bi mogel slišati od njih neko povest ali pa nekaj podobnega v domačem dijalektu. Temu se na noben način ne mo-

remo čuditi, kajti težko je tirjati od duhovnov, da bi vsak izmej njih interesiral se zato, kar zagiba tega ali onega jezikoslovnega norca: vsak ima svoje opravilo in se ne potrebuje pečati z drugimi rečmi.

Nekteri gospodje, kedar so mi hoteli pomagati, so še ovirali me in kvarili mi moj opravek, in to narode vsled velike nezaupnosti ljudstva, katero so si ti gospodje pridobili z ošabnim in v časih tudi nečloveškim postopanjem. V nekterih krajih nijso krivi te nezaupnosti zdaj vladajoči gospodje, ampak njihovi predniki v tisti fari ali pa vikariji.

Sicer, če je tudi gospod dober, se ga vendar ljudstvo en malo boji, kajti on ima nad njim veliko oblast, more koristiti ali pa škodovati. Ako ima kedo oficijalen strah pred drugim, uže mu ne more zaupati takó, kakor človeku, od kterege se čuti neodvisnega in njemu enakega. Zatorej vsak duhoven potrebuje strašno umetno in pametno ravnati z ljudstvom, da bi, pri svoji oficijalni razmeri k njemu, pridobil si njega prijateljsko zaupanje. Mej tem nekteri gospodje nikdar nijso v stanu pozabiti, da so spovedniki svojih farmancev, ter, na mesti da bi prijazno in uljudno z njimi govorili, je prav po indigatorsko izprašujejo. Nij tedaj čuda, da se ljudstvo boji tacih gospodov in da je zadosti pričajočnosti duhovnega, da bi jenjal vsak prijateljski in odkritosrčen pogovor.

V enem kraju mi je hotel pomagati mestni gospod; hodil je zmerom z manoj, ter me je vodil k razumim

prevladanja severnih, od leta do leta množično se železnice mora Avstrija s časoma v kupčijskem obziru služna postati Nemčiji, kakor bode od druge strani avstrijsko Primorje do Julijskih Alp vsled pomanjkanja ene od železnice neodvisne železnice, katera bi jo vezala z drugimi avstrijskimi kronovinami, ravno po južni železnici samo na Italijo navezana se svojo kupčijo, in na stran, na katero vlečejo interesi, vlečejo tudi simpatije. Gotovi pa naj bodo naši državniki, da Italija ne pozabi ugodnega slučaja in dasi preskerbi mrež, po katerih si prisvoji vse tisto na jugu, kar bi si lahko Avstrija pridobila in še več.

Ali hočemo iz tega sklepati, da oni gospodje na parlamentarnem in vladnem krmilu smatrajo za važno reč samo promet z Nemčijo, nasproti pa promet z Avstrijo za prekarno stvar in kapital, ki biga za zadnjo dovolilo, za nesigurno naložen? Ali pa da hočejo Primorje za to kaznovati, ker niso tako srečni, da jih rodé nemške matere? To di bilo vendar preveliko in absurdno razširjenje nasledkov prvotnega greha.

Ne, mi nočemo tega verovati, temveč si hočemo reč tako tolmačiti, da je vsakemu (Binnenländer) notrozemu težko presojevati in dobro razumeti prednosti in važnost pomorskega trgovstva, ker je menda zadosti, da vedo, da pridejo kamenice (austerge) od morja. In zaradi tega nočemo še obupati nad zmago pravične reči, temveč se nadjamo, da bodo združena petičija tržaške trgovske kamore in tržaškega starešinstva našla boljši odziv v odsekih in v hiši poslancev na Dunaju, ker je zadnji čas, da se kaj resnega in odločnega sklene v tej zadevi, dokler ne bo prepoznano in da zopet po znanem pregovoru Napoleona ne zaostanemo za eno idejo in za eno železnico.

Lucanus

„Kontumacirani.“

6. t. m. se je zgodilo v državnem zboru nekaj nezaslišanega, nekaj takega, kar mora vsacega dobrega Avstrijca pa tudi vsakega pravico in postavnost vnatega državljanu globoko žaliti in napolniti s skrbjo za bodočnost Avstrije: tako zvana ustavoverna svojat je ustavo prelomila, ker je en bloc (brez prenaradbe i brez debate) sprejela našim čitateljem uže iz mnogih člankov znano postavo o neposrednih volitvah. Poročevalec ustavnega odbora, dr. Herbst, prvi jurist ustavoverne svojati, tisti človek, ki je leta 1867 pri obravnavi o spremembi osnovnih postav odločno izrazil se, da direktne volitve bi bile ustovolom, ker imajo dežavni zbori pravico poslance voliti v državni zbor, v katero pravico segati državni zbor nema postavne oblasti, ravno tisti dr. Herbst je 6. t. m., komaj pet let pozneje, v svojem dolgem sporočilu nasprotno dokazoval, da državni zbor ima pravico in dolžnost od deželnih zborov neodvisnega proglasiti se in skleniti postavo, po kateri se bodo iz ljudstva naravnost volili poslanci v državni zbor.

Lehko je soditi s kako pulbo sofistiko je dr. Herbst zagovarjal svoje novo stališče, kako je po advokatsko zvijal pravico: šlo mu je tako urno, kakor da bi bil zagovarjal najpravičnejšo reč, kajti v svoji slepi strasti in v svoji trmi proti slovanstvu zgubil je uže davno čut prava; on nij več mirno tehtajoč in sodeč pravnik, marveč je hud fanatik, kakor nam jih zgodovina kaže v francoskem konventu, in kakoršnih fanatikov ima ustavoverna svojat na kupe. Temu fanatiku so poslanci v državnem zboru njegovi privrženci ter brez debate sprejeli postavo, kakor bi bili sprejeli

individuum obeh spolov, od katerih je mislil, da bodo znali povedati nekaj za mene pripravnega. Se ve da je to imelo namen oblažjati meni moje opravilo. Mej tem, dobil sem tam jako malo in ko sem šel nazaj iz tistega kraja, srečal sem eno žensko, katera mi je naravnost rekla: „Če bi hodili brez gospoda, bi uže nekaj dobili.“

Sicer zaradi resnice moram priznati, da sem našel nekoliko duhovnov, ki za res znajo ravnavati z ljudstvom popolnoma zaupno. Taci gospodje so tudi meni veliko pomagali. Ne potrebujem jih tu še enkrat omenjati, ker vsem tem gospodom, ki so mi kaj pomagali, sem se uže popreje zahvalil.

Zdaj pa pod konec tega oddelka, nekoliko pravljic in resničnih prigodbe.

Prva prigodba. Pridem k enemu gospodu ter mu začnem popisavati, kedo sem in kaj da hočem. Ko sem le jenjal pripovedovati ter sem omolknil, da bi slišal njegov odgovor, na mestu odgovora je rekel samo: „Inu, potle.“ To „inu potle“ ponavljalo se je nekolkokrat. Ko sem mu pa vse natančno razložil, me je vprašal: „A kde je ta gospod?“ Tedaj gotovo je mislil, da jaz sem le sluga in poslanec ter da resnični gospod profesor mora čakati v lepi kočiji v paradni obleki in ponosno gledati na bližnje hribe in doline. Tega pa, da sem vse pripovedoval o sebi in prvi osobi (z „jaz sem“, „prišel sem“ i. t. p.) ta gospod nij razumel. Vsed tega se mu je bralo na obrazu veliko začudenje, ko je zaslišal, da ta ruski profesor, študirajoči dijalekte, sem namreč jaz, človek, ki je bil po

vsak dekret, ki bi se glasil na pokončanje vseh nemških narodnostij v Avstriji.

Poglejmo zdaj na kratko, kako veljavo more imeti ona postava za avstrijske narode in na kakem ustavnem pravu sloni. V državni zbor je po Kollerjevem pritisku pri volitvah na Českem prišlo še precej močno število Nemcev; to močno število pa zastopa le ondoto nemško manjšino; enako zastopajo poslanci iz Moravskega samo nemško narodnost na Moravskem; mej tem ko so Čehi obeh kronovin, tedaj čez 5 milijonov državljanov česke krone v državnem zboru nezastopani. Enako nejmajo Tiroljci in Predarlci nobenega poslanca v državnem zboru, tedaj zopet 1.300.000 državljanov nezastopanih. Nadalje so Poljaki odšli in niso zastopani v drž. zboru, zopet 3 1/2 milijonov nezastopanih. Po odhodu Črneta smo tudi mi Slovenci 1.200.000 državljanov brez zastopnika v državnem zboru. Če štajemo potem še večino državljanov iz Bukovine in dalmatinske Slovane, kateri so proti svoji volji zastopani v dunajski lesenjači in potem še gotiške in tržaške Italijane, dobimo tudi takaj 1 1/2 milijon državljanov, kateri so proti direktnim volitvam, dasiravno so deloma njih poslanci za to postavo glasovali. Pa tudi konservativna nemška stranka na gorenjem Avstrijskem in na Štajerskem je nasprotna tej postavi. Če tedaj primerjamo te številke, najdemo, da je v sedanjem drž. zboru veljavno zastopanih k večjemu 5 do 6 milijonov ustavovernih Nemcev iz obeh Avstrij, Solnograškega, Štajerskega Koroškega in Česko-Moravskega; čez 13 milijonov državljanov pa se ne udeležuje ustavoloma in na glas protestuje zoper postavo, s katero namerava ustavoverna svojat prisvojiti si nadlado čez vse ne nemške narode ter v Avstriji prav teroristično gospodariti.

Blizo 6 milijonov državljanov je po Schmerlingovem volhnem redu s takimi privilegiji obdarovanih, da imajo blizo 106 sedežev v državnem zboru, mej tem, ko pride na 13 milijonov državljanov samo 97 poslancev; in oče Schmerling je preskrbel za svoje potomce tako izvrstno, da jih zadostuje 100, da lahko sklepajo in ogromno večino državljanov kontumacirajo. Nova volilna postava pa ta privilegij le še zvišuje, ker po njej bode sicer število poslancev zvišano na 351, in vendar bo še zmerom zadostovalo število 100 poslancev za vse sklepe, če tudi obsejajo prenaradbo ustave. Jasno je tedaj, da po novi volilni postavi je onih 13 milijonov državljanov kontumaciranih, da v novem državnem zboru za njih pravice in težoje ne bodo našli drugega nego posmeh. Kaj bi tedaj imeli iskati poslanci one ogromne opozicije v lesenjači pred škotskimi vrati? Je li morda častno za kakki narod, da njegovi poslanci hodijo moledovat na Dunaj in da tam čakajo na drobtinice, katere padajo z bogate mize ustavovercev? Ne! to se je morda dozdej godilo in žalostno je, da je bilo treba tolikih izkušenj, predno so se vsi ti poslanci prepričali, da v Schmerlingovi ustavi nij prostora za pravice onih državljanov, katere oni zastopajo.

Žalostno pa je tudi, da so ravno slovanski poslanci krivi, da se je sedanja vlada utrdila, kajti lansko leto so nekteri iz mej njih vzdržali ministertvo, ki je bilo na poskoku, ker so glasovali za postavo o posilnih volitvah in mej temi je bil tudi poslanec goriških Slovencev, g. Črne. On nij sicer dosledno ostal v ustavovernem taboru in ker je imel priliko od blizo poznati menenje svojih volilcev, je hotel letos popraviti, kar je lani zakrivil; to bo gotovo njegovim volhcem in vsem Slovincem po godu in njegovi volilci smejo biti zadovoljni z uspehom svojega odločnega postopanja. Sicer pa je še zmerom vprašanje, če bode g. Črne odslej zmerom solidarno postopal z drugimi slovanskimi poslanci, kar bi bilo želeti in pričakovati.

svoji obleki in celi zunanosti v njegovih očeh le sluga gospoda profesorja.

Druga prigodba. Stari gospod, ki je nekaj časa konkuriral tudi z mestnim krčmarjem, dokler mu niso tega prepovedale dotične oblastnije, se je mej drugim izrazil proti nekemu kmetu: „En takšen gospod, ki je prišel tako daleč z Ruskega, bi moral tudi moji kuharici nekaj šenkati.“ Tedaj gospodje, ki prihajajo z Ruskega, morajo razen drugih opravil, skrbeti tudi za stare kuharice.

Pravljica. V nekem kraljestvu, v trideseti državi se je pred mnogo in mnogo leti bilo osnovalo neko sveto in pobožno društvo, kt-ro se je ravnalo mej drugim po lepih načelih: „denuntiare se invicem“, „sis uti baculus in manu magistris“ itd. To društvo, skrbeč za izveličanje duš vsega človeštva, je prevzelo tudi v svoje roke odgojo mladega pokoljenja, je povsodi narejalo svoje šole in druge učne zavode ter prav po očetovski je skrbelo za to, da bi uničilo v mladih in starih umih celó zadnjo mrvice samostalnega in neodvisnega mišljenja in na tanačin otelo je uplilu hudiča in njegove tovarušije.

Kakor vse na sveti, tal... i moč tega društva nij mogla trajati vekomaj... je s časi žalibog veliko oslabela, mej drugim je zgubilo to društvo svoj upliv na narodno omiko, katera je postala skoro izključivo odvisna le od vlade in samega ljudstva. Pa vendar ti skrbeči očetje so obdržali v svojih rokah vsaj del svoje moči: tako mej drugim so si ustanovili zavod za stanovanje in hrano teh učencev javnih šol, kateri bi s

O dalmatinskih poslancih, kateri so lani s Črnetom vred odločili zmago ustavovercev in so dosledno tudi letos glasovali za volilno reformo, sodbo izreči je nepotrebno; izdajice so na Slovanstvu in pomilovanja vredni; oni so ravnali na svojo roko ne oziraje se na menenje naroda, katerega zastopajo: kaz-n zato jim ne odide, predno pridejo domov, dobe vsi nezaupnice, če smemo verjeti hrvatskim, dalmatinskim in tržaškim listem. (Glej. polit. pregled.) Zanimivo je to, da jih še celo „Cittadino“ in „Progresso“ obsojata. O Coroninju in o Pascotiniu smemo trditi, da sta tudi ona 2 glasovala proti volji volilcev; pa saj ta dva gospoda bosta zmerom glasovala za vlado; žalostno je le, da volilci tega ne vedo ali neté vedeti.

Sicer pa so ubogi „Südländerji“ ustavovercem le paralo delali, ker brez njih jih je še zmerom bilo 106 hudih ustavovercev, kateri bi bili tudi zadostovali, da kontumacirajo opozicijo.

A odslej je pot zaznamovana, katero mora hoditi po brezobzirnosti ustavovercev okrepčana opozicija. Tisto pot, katero so Čehi uže davno nastopili, mora zdaj edina hoditi vsa državnopravna opozicija, posebno pa vsi mi Slovani, če močemo hlapčevati ustavovercem. Naj bode enkrat po tolikih skušnjah edinost mej Slovani, ker le tako bode nogoče, da mi pridejo v Avstrijo do one veljavnosti, katere smo vredni kot najvažnejši faktor za vsdrževanje avstrijske države. Nemogoče je skoraj, da bi cesar potrdil postavo, katera je izraz največje krivičnosti, saj mu to zapikava korist države in lastne dinastije in morda bo krona še v zadnjem tfenutku krenila na drugo pot, kajti če kedar, je potreben zdaj klic našega cesarja: „Naredite mir mej mojimi narodi!“

Vendar pa moramo biti mi Slovani na vse pripravljani. Vsak slovanski poslanec naj bode proglašen izdajica, kateri bi šel na Dunaj na podlagi direktnih volitev; potrpiamo in čakajmo boljših časov, kateri morajo priti, če smo dosledni in marljivi; mej tem pa izobrazimo narod, pomagajmo mu do blagostanja in neodvisnosti, da se bodo vse nakane ustavovercev razpršile nad našo resno voljo. Kontumaciranje naj nas ne straši!

„Narodna šola.“

P. Tako se imenuje pretečeno jesen v Ljubljani osnova o društvo, katero ima namen: materijalno podpirati slovensko ljudsko šolstvo. Slovenci so snujoč to društvo posnemali svoje nemške sosesede, kateri posebno na bližnjem Štajerskem vsako leto na tisoče goldinarjev naberó v podporo revniim, šolo obiskujočim otrokom, katerim kupujejo potrebna učila in obleko. Zbira pa se tak denar (Nemci ga imenujejo „Schulpfennig“ t. j. sold za šolo) prav na priprost način. Po krčmah, kavarnah, bralnih društvih in sploh po krajih, kder se zbira več ljudij, se napravijo pušice, kakor jih vidimo po naših cerkvah. Kedar sedi vesela družba pri bokalu, pri črni kavi ali pri igri, vzame eden izmej družbe pušico v roke ter gre od mize do mize (kakor cerkvenik v cerkvi od klopi do klopi) pobiraje sold za šolo. Vsak navzočnih mora darovati vsaj en krajcar; daruje pa jih lahko tudi 10 ali pa še več, morda celo 1 gold. Vsak mesec enkrat se potem pušica o pre, denar sešteje, shrani in kedar se ga nabere mala svota, nakupijo se knjige, zvezki, peresa, svinčniki i druga učila, ob zimskem času se da narediti tudi nekoliko zimske obleke, sukenj, kril, črevljev i dr. in vse to se potem razdeli o posebni

časom hoteli ustopiti namreč v tisti stan, skrbeči za duševno in moralno blagostanje ljudstva. Hitro se pravljica poveda, ne hitro se stvar izvršuje. Po mnogih in mnogih letih je prigodil hudič v to mirno deželo nekega norca, ki, hodé po svetu, je zapeljal poštene ljudi ter je tirjal od njih, da bi mu pripovedovali pravljice in druge t. p. reči. Hudobnost tega norca, — od katerega so po pravici pripovedovali nekteri, da je antikrist, — je dosegla uže to stopinjo, da se nij omejil samo na zapeljavanje ljudstva; ampak je začel učiti novo vero, in je namreč nagovarjal razue može in mladeniče, da bi mu pomagali v tem njegovem opravilu, to je: v zapeljavanju ljudstva. Ker pa človeška natura je sploh veliko več naklonona k slabemu, nego k dobremu, takó tudi mnogi možje in mladeniči so dali posluš nagovarjanju norca-antikrista ter so mu začeli pošiljati razne zbirke podobnih stvari. Spridenost mladine je bila takó velika, da celó v nedrji omenjenega zavoda za bodoče voditelje ljudstva na poti k izveličanju so se našli predrzni fantje, ki so se odločili pomagati omenjenemu norcu. Mej drugim dopadla je temu norcu ena zbirka ter se je hotel seznaniti s tem fantom, ki jo je poslal. Pa očetovski varuhi tega zavoda so prepovedali fantu, obiskavati norca, ter so mu zapovedali, da mora doma sedeti. Gotovo vsak pošten in bogaboječ človek mora le odobriti to odločbo, ki je imela namen, oteti mladino spridenosti in nepotrebne mu pačenju uma in sca. Sicer vse to je le pravljica, a v pravljici po navadi nij nič resničnega.

gl. dalje v br. (idem) 15
18.2